

“Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv. Nahliadova statystyka” [Main Indicators of Bank Activity. Supervisory Statistics]. Natsionalnyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>

“Prudentsiini normatyvy ta limity vidkrytoi valiutnoi pozytsii (u rozrizi bankiv). Nahliadova statystyka” [Prudential Norms and Limits of Open Currency Position (by Bank). Supervisory Statistics]. Natsional-

nyi bank Ukrainy. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6>

Rudenko, N. O. “Struktura investytsiinykh portfeliv bankiv Ukrainy” [Structure of Investment Portfolios of Ukrainian Banks]. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2024. <https://www.nayka.com.ua/index.php/invest-plan/article/download/3957/3992/9261>

УДК 336.563.1:336.58:614.2

JEL Classification: H81; I15; I18

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-256-266>

ГРАНТИ ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

© 2025 ГОРИН В. П., ЛОБОДИНА З. М., ЧАЙКІВСЬКИЙ Н. О.

УДК 336.563.1:336.58:614.2

JEL Classification: H81; I15; I18

Горин В. П., Лободіна З. М., Чайківський Н. О. Гранти як джерело фінансування та інструмент фінансової безпеки галузі охорони здоров'я

Стаття присвячена розкриттю теоретичних засад грантів та обґрунтуванню їх ролі у фінансовому забезпеченні охорони здоров'я. Узагальнення наукових поглядів вказало на існування двох ключових підходів до розуміння гранту, в основу розмежування яких покладено принцип цілепокладання, відповідно до якого існує тісна кореспонденція між обсягом виділених фінансових ресурсів і розумінням кінцевих результатів їхнього використання. Охарактеризовано визначальні риси грантів, а саме – їх цільове призначення, безповоротність і безоплатність, а також наголошено на особливостях грантового фінансування, що передбачають високий рівень конкуренції за залучення гранту та постійний контроль з боку грантодавця за ефективним використанням грантових коштів. Обґрунтовано, що як інструмент матеріалізації фінансових відносин гранти задіяні в реалізації розподільчої та контрольної функцій фінансів. Крім дотримання часових, вартісних та інших обмежень, залучення грантів передбачає також процедури обґрунтування унікальності проекту, доведення спроможності реципієнта його реалізувати, співучасті та валідації. Це створює передумови для високого рівня ефективності використання грантових коштів та є безперечною перевагою грантів порівняно з іншими формами фінансування потреб розвитку. Обґрунтовано, що хоча вагомість грантового фінансування у фінансовому забезпеченні охорони здоров'я в повоєнний період науковою спільнотою та експертними колами може бути переоцінена, гранти володіють значним потенціалом як джерело фінансування проектів розвитку та забезпечення фінансової безпеки соціальної сфери, зокрема охорони здоров'я. Особливо вагомими є перспективи використання грантів для підвищення доступності та поліпшення якості медичних послуг, стимулювання розвитку медичних інновацій, забезпечення фінансової стійкості медичних установ, відновлення зруйнованої через бойові дії інфраструктури охорони здоров'я.

Ключові слова: грант, охорона здоров'я, грантове фінансування, проект, соціальна сфера, фінансова безпека, публічний сектор.

Бібл.: 21.

Горин Володимир Петрович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені С. І. Юрія, Західноукраїнський національний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна)

E-mail: v.horyn@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6048-8330>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/GOK-2819-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58499767500>

Лободіна Зоряна Миколаївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів імені С. І. Юрія, Західноукраїнський національний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна)

E-mail: zoryanamyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8536-1440>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/G-7988-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192835038>

Чайківський Назарій Орестович – здобувач ступеня доктора філософії, аспірант кафедри фінансів імені С. І. Юрія, Західноукраїнський національний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна)

E-mail: nazarcajkivskij@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3070-3298>

**Horyn V. P., Lobodina Z. M., Chaikivskyi N. O. Grants as a Source of Funding and a Tool for Financial Security
in the Healthcare Sector**

The article is dedicated to revealing the theoretical foundations of grants and substantiating their role in the financial provision of healthcare. The generalization of scientific views indicated the existence of two key approaches to understanding grants, based on the principle of goal-setting, according to which there is a close correspondence between the volume of allocated financial resources and the understanding of the final results of their use. The defining features of grants are characterized, namely their targeted purpose, irreversibility, and gratuitousness, as well as emphasizing the peculiarities of grant financing, which imply a high level of competition for obtaining grants and constant control by the grantor over the effective use of grant funds. It is substantiated that as a tool for materializing financial relations, grants are involved in the implementation of the distributive and control functions of finance. In addition to adhering to time, cost, and other constraints, the involvement of grants also entails procedures for justifying the uniqueness of the project, demonstrating the recipient's capacity to implement it, co-participation, and validation. This creates the prerequisites for a high level of efficiency in the use of grant funds and is undoubtedly an advantage of grants compared to other forms of financing development needs. It is substantiated that although the significance of grant financing in the financial provision of healthcare in the post-war period may be overestimated by the scientific community and expert circles, grants possess significant potential as a source of funding for development projects and ensuring the financial security of the social sphere, particularly healthcare. The prospects of utilizing grants to enhance accessibility and improve the quality of medical services, stimulate the development of medical innovations, ensure the financial sustainability of medical institutions, and restore the healthcare infrastructure damaged by hostilities are particularly significant.

Keywords: grant, healthcare, grant funding, project, social sphere, financial security, public sector.

Bibl.: 21.

Horyn Volodymyr P. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance named after S. I. Yurii, West Ukrainian National University (11 Lvivska Str., 46009, Ukraine)

E-mail: v.horyn@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6048-8330>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/GOK-2819-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58499767500>

Lobodina Zoryana M. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance named after S. I. Yurii, West Ukrainian National University (11 Lvivska Str., 46009, Ukraine)

E-mail: zoryanamyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8536-1440>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/G-7988-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192835038>

Chaikivskyi Nazarii O. – Graduate of the degree of Doctor of Philosophy, Postgraduate Student of the Department of Finance named after S. I. Yurii, West Ukrainian National University (11 Lvivska Str., 46009, Ukraine)

E-mail: nazarcajkivskij@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3070-3298>

Охорона здоров'я у цивілізованому суспільстві є одним із найважливіших суспільних благ, що визначає параметри якості життя населення й можливості задоволення його першочергових потреб. Проведення медичної реформи в нашій державі започаткувало процес трансформації економічних і організаційних засад функціонування системи охорони здоров'я, впровадження ринкових механізмів у процес розподілу фінансових ресурсів, які надходять з бюджету на надання медичних послуг населенню. Одним із ключових моментів медичної реформи стало також надання фінансової автономії медичним установам, що серед іншого виявилось у наданні їм можливості диверсифікувати джерела формування їхніх фінансових ресурсів за рахунок пошуку додаткових джерел надходження коштів у доповнення до бюджетного фінансування.

Охорона здоров'я є специфічною галуззю соціальної сфери, що визначає високу вартість цього блага для суспільства. Надання якісних медичних

послуг вимагає значних витрат, в тому числі у розроблення інноваційного медичного обладнання, що забезпечує якісне діагностування захворювань; у дослідження нових способів лікування хвороб, розроблення медичних препаратів й доведення їх до промислового виробництва; підготовку кваліфікованих медичних кадрів, що вимагає не лише тривалого часу, але й значних інтелектуальних і фінансових витрат. Без інвестування коштів у нове медичне обладнання, медичні препарати охорона здоров'я поступово втратить свою спроможність адекватно відповідати на нові виклики, пов'язані з посиленням ризиків поширення глобальних епідемій та нових небезпечних захворювань.

Питання залучення альтернативних джерел фінансування галузі охорони здоров'я набуло особливої ваги з початком масштабної війни в Україні, коли держава зіштовхнулася зі стрибкоподібним зростанням потреби у бюджетних ресурсах на закупівлю озброєнь та забезпечення оборони країни від агресії, соціальний захист населення, яке

постраждало від бойових дій. З цих причин уряд був змушений мінімізувати витрати на інвестиційні цілі, в тому числі на розвиток системи охорони здоров'я, а фактично єдиним варіантом спрямування коштів на розвиток медичних закладів є їхнє залучення із зовнішніх джерел.

Питання теорії та практики грантового фінансування доволі поверхово представлені у наукових публікаціях останнього часу. В більшості публікацій він згадується побіжно, як один із багатьох механізмів мобілізації фінансових ресурсів. У зарубіжній науці більшу увагу концентрують на практичних питаннях використання грантів, в тому числі для фінансування ініціатив у сфері охорони здоров'я. Зокрема, Р. Пол Шоу, Х. Ван, Д. Кресс, Д. Ховіг розкривають роль грантового фінансування охорони здоров'я у забезпеченні доступності медичних послуг у країнах з низьким рівнем доходу [1]. О. Кентікелініс, А. Гаффар, М. МакКі, Л. Даль-Зеннаро, Д. Стаклер присвятили увагу аналізу місця донорської підтримки у розвитку систем охорони здоров'я та реалізації політики у цій сфері, оцінюванню бар'єрів, які стримують її збільшення [2]. У праці К. Е. Грепен, К. Б. Пінкстафф, З. С. Шрофф, А. Гаффар проаналізовано значення донорського фінансування наукових розробок у сфері політики та розвитку системи охорони здоров'я у країнах з низьким та середнім рівнем доходу [3]. О. Унсал та Р. Х'юстон у своїй праці доходять до висновку про залежність між грантами на наукові дослідження у галузі охорони здоров'я та фармацевтичними інноваціями, а також розкривають чинники, які цю залежність посилюють або послаблюють [4].

У вітчизняній фінансовій науці дослідження теоретичних засад і практики грантового фінансування також представлені нечисленними працями. Зокрема, П. Поплавський фокусує увагу на розкритті етапів еволюції грантів, а також діалектики наукових підходів до розуміння цього економічного поняття [5]. Подібний підхід застосований у праці М. Кобелі-Звір, де представлено наукову полеміку щодо тлумачення поняття «грант» з погляду вітчизняної та зарубіжної науки [6]. Основна ідея дослідження М. Кобелі-Звіря та Ю. Звіря [7] полягає у розкритті ключових підходів до класифікації грантів за різними ознаками, а в іншій праці цих науковців висвітлені особливості та умови залучення грантової допомоги для зміцнення системи охорони здоров'я [8].

Незважаючи на те, що проблематика грантового фінансування соціальної сфери, зокрема галузі охорони здоров'я, привертає все більшу увагу наукової спільноти, стверджувати про формуван-

ня цілісного теоретичного обґрунтування цього економічного явища передчасно. У зарубіжній науковій літературі більшу вагу мають практико-орієнтовані дослідження з оцінювання впливу грантів на різні аспекти функціонування охорони здоров'я. У вітчизняній науці теоретичне обґрунтування грантів як джерела фінансування та інструмента забезпечення фінансової безпеки соціальної сфери ще не набуло завершеності.

Мета дослідження полягає у поглибленні теоретичного розуміння гранту як джерела фінансування та інструмента фінансової безпеки охорони здоров'я. Зважаючи на комплексний характер цієї мети, її досягнення потребує вирішення низки завдань, а саме розкриття іманентних ознак грантів та принципів їхнього використання, функцій, через які розкривається сутність цього поняття, а також обґрунтування впливу грантового фінансування на різні аспекти функціонування галузі охорони здоров'я.

Характерною ознакою галузі охорони здоров'я в Україні впродовж останніх десятиліть є перманентний дефіцит фінансових ресурсів на її функціонування. Серед варіантів вирішення цієї проблеми визначають такі як: перерозподіл бюджетного фінансування від непершочергових бюджетних програм на користь бюджетних програм медичного спрямування, впровадження нових цільових фіскальних платежів чи загальне підвищення податкового навантаження задля акумуляції додаткових бюджетних ресурсів для надання медичних послуг [9]. Але, як свідчать реалії сьогодення, із переходом новітньої війни у затяжний характер ці способи зменшення дефіциту фінансових ресурсів охорони здоров'я поступово втрачають ймовірність їхньої реалізації.

По-перше, із поступовим наростанням проблеми розбалансованості бюджетної системи уряд практично вичерпав можливості подальшого перерозподілу видатків бюджету без ймовірного руйнівного впливу скорочення фінансування на різні аспекти суспільного життя (фактично на сьогодні за більшістю напрямів фінансуванню підлягають тільки життєво необхідні або «захищені» статті видатків).

По-друге, неможливим в існуючих реаліях є впровадження додаткових фіскальних платежів для фінансування охорони здоров'я, оскільки воно матиме негативні наслідки для вітчизняної економіки. Вимушене підвищення податків наприкінці 2024 року, за оцінками експертів, матиме короткостроковий фіскальний ефект, але підірве перспективи відновлення економіки та стимулюватиме збільшення розмірів її неофіційного сегменту,

«приведе до зростання тінізації заробітних плат на 2 в.п. до поточного показнику 34 %» [10]. Враховуючи ці обставини, значні перспективи в Україні має залучення фінансових ресурсів в охорону здоров'я через механізм грантової підтримки, що не має виражених негативних наслідків для стійкості публічних фінансів та перспектив економічного зростання.

Грант є одним із часто вживаних у сучасній фаховій літературі термінів. Наприклад, у словнику британського видавництва Collins під грантом розуміють «грошову суму, яку уряд або інша установа надає особі чи організації на певну мету, наприклад, на освіту або поліпшення житлових умов» [11]. Американська організація Grant Professional Association визначає гранти як «кошти або блага, які одна сторона (грантодавець) на безповоротній основі виділяє одержувачу (некомерційній організації, освітній установі, підприємству чи окремій особі ... для досягнення їхніх цілей та відчутного впливу на цільовий сектор» [12]. У ролі грантодавців можуть виступати як органи публічної влади, так і бізнес-структури чи благодійні фонди тощо. Фахівці однієї з найбільших австралійських компаній, яка надає консалтингові послуги із залучення державних грантів Grant Helper під державним грантом вбачають «фінансування, яке отримує заявник для втілення певного проекту, що має конкретні результати, узгоджені із пріоритетом чи комплексом пріоритетів на локальному, регіональному чи національному рівні» [13]. Грантову підтримку надають проектам, які сприяють розвитку інновацій, економічному зростанню, розвитку інфраструктури чи підвищенню фінансової спроможності місцевих спільнот.

Запропоновані визначення свідчать про існування двох основних підходів до розуміння гранту: у широкому варіанті його характеризують як залучення зовнішнього фінансування для забезпечення діяльності організації відповідно до її функціонального профілю без конкретизації мети (ці кошти одержувач гранту можуть спрямовувати на будь-які цілі на власний розсуд, в тому числі на оплату праці, комунальні платежі, проведення різних заходів у рамках функціональної діяльності); у вузькому розумінні під грантом розуміють залучення фінансових ресурсів для втілення певного проекту, що передбачає отримання економічного, соціального або економічного ефекту. На наш погляд, широке розуміння гранту більшою мірою відповідає поняттю титульне фінансування, коли корпоративні структури на підставі угоди про титульне спонсорство забезпечують часткове фінансування окремих установ чи організацій, що мають

загальнонаціональне значення, використовуючи цей факт у покращенні власного іміджу. Водночас поняття гранту в першу чергу слід пов'язувати з цільовим використанням коштів, що має забезпечити досягнення визначених результатів [14].

Нерідко грантову підтримку розглядають односторонньо, пов'язуючи її лише зі сферою освіти, наукових досліджень чи соціальним захистом населення. Так, О. Марченко та Д. Сушко подають значення гранту як «сукупності фінансових засобів, які безповоротно надаються визначеним некомерційним установам або ж фізичним особам для реалізації соціального проекту, благодійної програми, проведення наукових досліджень, навчання або ж підвищення кваліфікації та інших суспільно корисних цілей з обов'язковим етапом звітування щодо їхнього використання на визначені цілі» [15]. На наш погляд, обмеження сфери надання грантів певною галуззю є недоречним, адже в сучасних умовах відбувається розширення масштабів застосування грантових механізмів фінансової підтримки у різних сферах життєдіяльності людини. Також недоцільно обмежувати форму надання гранту лише фінансуванням, оскільки вона може надходити також у формі консультаційних послуг, матеріальних та інших благ. Як слушно зазначає М. Кобеля-Звір, грантова підтримка може надаватись у формі коштів, майна, робі та послуг, а також передбачати повне або часткове фінансування цільового проекту чи заходів організаційного характеру. Характерною ознакою гранту є те, що його надають на безоплатній і безвідкличній основі, а грантодавцями можуть бути урядові, корпоративні, суспільні та міжнародні структури [6].

Оригінальний підхід до розуміння гранту пропонує П. Поплавський. Він пов'язує гранти із вирішенням проблеми волатильності ринків, що зумовлюють деформації у розподілі ресурсів та продукування суспільно важливих благ. На думку вченого, гранти дають можливість зменшити ці деформації за допомогою фінансової підтримки тих видів діяльності, які продукують позитивні зовнішні ефекти й пом'якшують негативні [5]. Гранти вирішують проблему інвестування проектів, які є неконкурентними на ринку приватного фінансування через високі ризики та довгострокові перспективи.

Таким чином, визначальними рисами грантів, на яких наголошують учені, є їхнє цільове призначення, безповоротність, безплатний характер. Однак цей перелік іманентних ознак гранту є неповним, адже механізм грантової підтримки передбачає, що її отримують найбільш достойні реципієнти, які зуміли довести, що їхня проектна

пропозиція вигідно відрізняється від інших, а цілі спрямування грантових коштів дадуть найбільш вагомих результат. Крім цього, умовним є поняття безплатності гранту, оскільки підготовка грантової пропозиції вимагає інвестування значних часу та ресурсів для того, щоб переконати грантодавця у раціональності й доцільності власного проекту. У випадку, якщо для підготовки грантової пропозиції заявник звертається до послуг професійних консультантів чи оплачує роботу власних фахівців, ця діяльність отримує реальну собівартість, що має бути враховане при складанні бюджету проекту.

Відповідно до діалектичного підходу до наукового пізнання, вияв сутності економічного поняття, відображення властивих йому рис відбувається через функції. У науковій літературі нерідко зустрічається хибне ототожнення функцій економічних понять з їх суспільним призначенням чи роллю у відтворювальних процесах. Це зумовлює приписування економічним поняттям невластивих їм функцій, що утруднює формування їх цілісного теоретичного обґрунтування. «Як об'єктивна властивість економічної категорії, функція передбачає певний рівень абстрагування» [16, с. 39], тобто дає можливість відобразити іманентні властивості цієї категорії чи поняття у синтезованому вигляді, незалежно від особливостей зовнішнього середовища чи специфіки їх реалізації на практиці.

Відповідно до такої методологічної позиції вважаємо, що грант, через який відбувається реалізація на практиці фінансових відносин, не може виконувати функцій, відмінних від функцій фінансів. Так, гранти є інструментом реалізації розподільчої функції фінансів, оскільки вони задіяні у процесах розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів в економіці. З одного боку, розподіляючи власні надходження, донори визначають, яку їх частину буде спрямовано на формування грошових фондів для реалізації програм грантової підтримки. Ці грантові фонди підлягають подальшому розподілу між одержувачами грантів. З іншого боку, через залучення грантового фінансування відбувається формування фінансових ресурсів на реалізацію проектів розвитку чи інших ініціатив. Таким чином, завдяки грантам забезпечується переміщення фінансових ресурсів від тих, у кого їх надлишок до тих, хто їх потребує. Але, на відміну від фінансового посередництва, де в основі переміщення фінансових ресурсів покладений комерційний інтерес, грантове фінансування зазвичай здійснюється не тільки на добровільній, але й на безкоштовній основі, тобто не передбачає набуття прямої матеріальної вигоди грантодавця.

Завдяки реалізації контрольної функції гранти дають можливість досягти підвищення ефективності використання фінансових ресурсів. Надання грантової підтримки зазвичай передбачає виконання заявником чітко окреслених вимог та критеріїв, а використання грантових коштів перебуває під постійним контролем донора. Це спонукає реципієнта гранту оперативним контролювати хід реалізації проекту, виконання параметрів його бюджету та результативних показників. Тому гранти, для яких характерне чітке розуміння вхідних ресурсів та вихідних результатів, володіють безперечною перевагою щодо забезпечення цільового й ефективного використання коштів порівняно з іншими формами фінансування.

Поняття гранту нерозривно пов'язане із терміном «проект», який отримав широке застосування як у професійній діяльності, так і в побуті. Проте значення цього терміна в сучасний період зазнало певних змін. Традиційно під проектом розуміли певні розрахунки, креслення, документацію щодо створення певного технічного пристрою, споруди тощо, а середовище застосування цього поняття обмежувалось зазвичай технічною сферою. Водночас під проектом вбачають також нарис, неіснуючий об'єкт, який виступає пропозицією, що може зазнати значних змін у процесі її розгляду і затвердження (наприклад, проект закону, постанови, рішення та ін.). В інноваційному тлумаченні проекту, що отримало поширення в сучасний період, під ним розуміють не «сиру» пропозицію, а чітке завдання, яке заплановано реалізувати з дотриманням певних обмежень у часі, просторі та за обсягами фінансування. Також особливістю проекту в модерній інтерпретації є чітке розуміння результатів його реалізації, які розмежовують на безпосередньо продукт проекту, а також коротко- та довгострокові ефекти від його здійснення (останні мають не кількісний, а якісний характер, полягають у підвищенні спроможності реципієнта (цільової групи) до певних активностей, розширенні їхніх можливостей, доступу до ресурсів та ін.).

Крім технічних обмежень, пов'язаних із термінами реалізації проекту чи його локалізацією, для проектів також характерні низка ознак, які впливають на параметри грантів для їхнього фінансування, а саме:

- ✦ цілеорієнтованість проекту, що напряму перегукується з відповідною ознакою грантів, які завжди пов'язані із чітким розумінням мети спрямування грантових коштів та очікуваних результатів. Проект може передбачати втілення комплексу заходів, які в сукупності вирішують важливу суспіль-

ну проблему. З огляду на цю особливість, гранти можуть передбачати поступальне виділення коштів на реалізацію проекту, тобто в міру виконання його проміжних завдань;

- ✦ визначена тривалість проекту, яку можна розуміти у двох інтерпретаціях: у першому випадку для проекту можуть бути визначені часові рамки початку і завершення реалізації; у другому варіанті визначенню підлягає загальний термін виконання проекту, без прив'язки до певних строків початку його здійснення. Однак загальні терміни реалізації проекту визначають можливість залучення певних видів грантів, оскільки грантові програми можуть передбачати надання коштів на виконання проектів тільки визначеної тривалості (наприклад, в межах календарного року чи ін.). На практиці гранти на виконання більш тривалих проектів супроводжуються посиленими вимогами до якості підготовки грантової заявки, обґрунтування спроможності заявника реалізувати заявлені завдання та інших параметрів проекту;
- ✦ унікальність проекту, завдяки чому грант відрізняється від інших форм цільового фінансування. Зазвичай гранти передбачають спрямування коштів грантодавця на втілення нестандартного способу вирішення суспільно важливої проблеми через унікальну конфігурацію заходів, які передбачені за проектом. Важливим елементом проектною заявки на отримання грантового фінансування є оцінювання альтернатив, де заявник на підставі порівняння різних варіантів вирішення суспільної проблеми має довести, що обраний ним спосіб є найбільш раціональним та забезпечить найкращі результати.

Щодо унікальності проекту, то вона може бути абсолютною і відносною. Абсолютно унікальними є проекти, які ніде раніше не виконувались та вміщують оригінальний комплекс заходів для вирішення специфічної суспільної проблеми, що має вузький ареал виявлення. Однак у практиці публічного управління та, зокрема, у соціальній сфері такі проекти зустрічаються рідко. Більш характерним для публічного сектора є виконання відносно унікальних проектів, тобто таких, що уже мали аналоги реалізації в інших регіонах, територіальних громадах. Але «абсолютно ідентичних проектів не існує, навіть якщо в їхній основі лежить одне й те саме» [17, с. 10].

Дійсно, навіть якщо проект передбачає реалізацію відомого комплексу заходів для вирішення проблеми, яка характерна не для однієї, а для багатьох територіальних громад (наприклад, організація громадських просторів з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, соціальна реабілітація учасників війни, та ін.), він буде адаптований до особливостей конкретної громади, що уже робить його певною мірою унікальним.

Обов'язковою умовою отримання гранту є виконання заявником певних критеріїв, які характеризують його спроможність реалізувати заявлений проект, а також підтверджують відповідність проекту вимогам грантодавця. Проектна пропозиція має переконливо доводити, що представлена ідея проекту потребує фінансування, а також детально розкрити усі аспекти діяльності, яка запланована у рамках реалізації проекту.

Нерідко умовою участі у грантовій програмі є також власний внесок у реалізацію проекту у формі часткового самофінансування або у матеріальній формі чи у вигляді здійснення певних робіт. Хоча така умова має раціональне підґрунтя, оскільки дає можливість «відсіяти» сумнівні з точки зору корисності проекти та сконцентрувати увагу на тих проектних ідеях, заявники яких дійсно переконані у їхній потрібності й готові довести це власним внеском, це створює бар'єр у використанні грантів для реалізації проектів розвитку у соціальній сфері, зокрема в охороні здоров'я. Здебільшого медичні заклади є некомерційними підприємствами чи бюджетними установами, які не можуть виділити частину бюджету на реалізацію інвестиційного проекту. Це ставить перед керівництвом закладів охорони здоров'я завдання пошуку додаткових джерел коштів, щоб покрити обов'язкову частину співфінансування для участі у грантовій програмі й залучення грантового фінансування.

Важливою перевагою гранту як інструменту залучення фінансування для проектів в охороні здоров'я є процедура валідації, яка нерідко є обов'язковою умовою ухвалення рішення про виділення грантових коштів. Під валідацією розуміють перевірку продукту, передбаченого проектом на предмет того, чи він відповідає очікуванням та потребам реципієнтів. Завдяки цій процедурі проекти, які отримують грантове фінансування, характеризуються вищою ефективністю завдяки тіснішій кореспонденції між заходами, які передбачені за проектом та потребами реципієнтів. Щодо грантового фінансування проектів у сфері охорони здоров'я, то процедура валідації означає, що продукт проекту буде забезпечувати підви-

щення якості медичних послуг (кращу діагностику хвороб, більш ефективні процедури лікування та ін.).

Оцінюючи перспективи використання грантового механізму для покриття потреб охорони здоров'я у фінансуванні, можемо визначити їх як суперечливі. Серед представників наукової спільноти, експертів Світової організації охорони здоров'я утвердилась думка про те, що у післявоєнному періоді в Україні можна прогнозувати значне збільшення масштабів фінансової допомоги від донорських структур на відновлення зруйнованих та пошкоджених медичних закладів, а також зміцнення їхньої матеріальної бази. Підґрунтям для цього є значна увага до неспровокованої агресії проти України, співчуття цивілізованого світу та його бажання підтримати нашу державу у її справедливій боротьбі. Зокрема, напрям охорони здоров'я є одним із ключових для залучення благодійних ресурсів до державного бюджету в рамках ініціативи Президента України United-24. Проте перехід війни у затяжний конфлікт поступово послаблює увагу до неї в інших країнах, що позначається на обсягах фінансової підтримки не тільки від урядів зарубіжних держав, але й від міжнародних донорів та благодійних фондів. Тому розглянути донорське фінансування як довгострокову альтернативу фінансового забезпечення охорони здоров'я замість бюджетного фінансування недоречно, але воно може стати суттєвим доповненням фінансових можливостей медичних закладів для реалізації ними своїх функціональних завдань.

Грантове фінансування забезпечує багатосторонній вплив на різні аспекти функціонування охорони здоров'я, а саме:

- ✦ сприяє підвищенню рівня доступності медичних послуг для населення, забезпеченню їх якості. Фінансова підтримка в рамках грантових програм дає можливість реалізувати додаткові програми вакцинації, ранньої діагностики захворювань та їхньої профілактики, ініціаторами яких можуть бути заклади охорони здоров'я, органи місцевого самоврядування чи громадські організації. Крім цього, грантове фінансування виступає джерелом ресурсів для реалізації проектів забезпечення фізичної доступності медичних послуг (реконструкція закладів охорони здоров'я для виконання критеріїв інклюзивності, вирішення питання щодо транспортного сполучення жителів віддалених населених пунктів із медичними закладами, розвитку дистанційних форм надання медичних послуг та ін.). Гранти також дають можливість медичним

установам та інституціям громадянського суспільства пілотувати інноваційні проекти щодо впровадження телемедицини, цифрових платформ охорони здоров'я, які можуть покращити надання медичних послуг та їхні результати. Ці рішення часто випробовуються в реальних умовах за допомогою грантового фінансування, перш ніж їх можна буде масштабувати. Отож, грантове фінансування знижує не тільки фінансові, але й фізичні та технічні бар'єри доступу до медичних послуг;

- ✦ сприяє розвитку медичної науки, технологій лікування захворювань, що позитивно позначається на якості медичних послуг. У багатьох країнах значного поширення набули індивідуальні гранти на здобуття медичної освіти, а також індивідуальні дослідницькі гранти для проведення наукових досліджень нових медичних технологій, інструментів діагностики, методів лікування захворювань тощо. Гранти також сприяють інтеграції вітчизняної медичної науки до світового наукового простору, виступають каталізатором для обміну знаннями й співпраці. Нерідко перевагою для отримання грантової підтримки є реалізація спільного проекту, який передбачає об'єднання зусиль фахівців різних напрямів медичної науки чи навіть з різних країн. Це сприяє обміну ідеями та напрацюваннями при вирішенні проблем в охороні здоров'я, що веде до більш цілісних та ефективних рішень.

Важому роль гранти відіграють також як джерело фінансування розробки нових медичних технологій та обладнання, що має подвійний позитивний вплив, адже водночас дає можливість отримати інноваційні рішення, що сприятимуть здешевленню вартості лікування, а також зменшити власні витрати розробників медичних технологій. Завдяки дослідницьким грантам було зроблено важливі наукові винаходи щодо розроблення вакцин, інноваційних методів лікування онкологічних захворювань, вдосконалення техніки для оперативних втручань;

- ✦ забезпечує розвиток кадрового потенціалу охорони здоров'я, адже поряд із грантами на здобуття медичної освіти, поширеною є практика реалізації за рахунок грантового фінансування програм підвищення кваліфікації медичного персоналу, зокрема в частині доступу до інформації про інноваційні способи профілактики та лікування хвороб.

Це сприяє підвищенню стандартів надання медичних послуг та має позитивний вплив на рівень суспільного здоров'я [18];

- ✦ стимулює підвищення медичної свідомості та культури населення, що особливо важливо в умовах пропаганди нетрадиційних способів лікування та медичних забобонів у соціальних мережах і мас-медіа. Фінансування програм профілактики та ранньої діагностики хвороб, кампаній з вакцинації, санітарних заходів, ініціатив з боротьби з інфекційними захворюваннями, зокрема малярією, туберкульозом, ВІА/СНІД без залучення грантових механізмів було б фінансово нездійсненним. Поряд з цим, реалізація за рахунок грантового фінансування програм громадського здоров'я, інформаційних кампаній для донесення до населення елементарних медичних знань і важливості турботи про здоров'я дає можливість позитивно вплинути на рівень захворюваності й смертності, а отже, зменшити витрати суспільства на лікування захворювань, навантаження на охорону здоров'я та економічні втрати від непрацездатності;
- ✦ сприяє зниженню соціальної нерівності при доступі до медичних послуг. Незважаючи на те, що в основу вітчизняної моделі фінансового забезпечення медичних послуг складають бюджетні ресурси (які надходять на потреби галузі через Національну службу здоров'я України), послуги охорони здоров'я понад гарантований державою стандарт недоступні для значної частини суспільства. Гранти на медичні потреби нерідко як цільову групу визначають вразливі верстви населення, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку, дітей та ін. Грантова підтримка ініціатив щодо надання послуг охорони здоров'я для усіх, без урахування їхнього матеріального чи соціального статусу сприяє усуненню дискримінації громадян за доступом до медичної допомоги, поліпшує якість життя найбільш вразливих верств населення;
- ✦ підвищення фінансової стійкості та безпеки закладів охорони здоров'я та галузі загалом. Сучасний період відзначається збільшенням кількості та гостроти кризових ситуацій, які посилюють фінансове навантаження на галузь охорони здоров'я. Зокрема, в період пандемії коронавірусу COVID-19 охорона здоров'я у багатьох країнах, в тому числі в Україні виявилась не повною

мірою готовою до викликів, пов'язаних із необхідністю оперативного реагування на «вибухове» зростання захворюваності й смертності від коронавірусу, відсутність протоколів його лікування та ефективних препаратів. За цих умов грантове фінансування відіграло вагоме значення у тому, що охорона здоров'я змогла в короткі строки адаптуватись до викликів пандемії, модернізувати медичну інфраструктуру та зміцнити матеріальну базу для поступового подолання наслідків пандемії.

У період повномасштабної війни гранти від міжнародних і вітчизняних донорів також допомагають зберегти чи відновити функціональну спроможність охорони здоров'я, оперативно реагувати на нові виклики [19]. Більш того, в умовах режиму жорсткої економії бюджетних ресурсів, коли кошти бюджету покривають лише життєво важливі видатки (захищені статті бюджету), залучені у формі грантів ресурси є фактично єдиним джерелом фінансування проектів розвитку закладів охорони здоров'я. Вони виступили компенсатором зменшення трансфертів з державного бюджету, без чого галузь охорони здоров'я фактично б зупинилась у своєму розвитку.

Значні сподівання на грантові ресурси складають у вирішенні проблеми відновлення інфраструктури галузі охорони здоров'я у післявоєнний період. За станом на другу половину 2024 року, кількість пошкоджених медичних закладів у нашій країні оцінювалась у понад 1,68 тис., 226 медичних установ – зруйновані вщент [20]. За орієнтовними підрахунками, вартість відновлення знищених та пошкоджених у результаті бойових дій та ракетних атак медичних закладів сягає понад 17 млрд дол. [20]. Очевидно, що зважаючи на гострий дефіцит бюджетних ресурсів, можливості уряду із самостійного фінансування проектів регенерації зруйнованої інфраструктури охорони здоров'я обмежені. Використання грантів як джерела ресурсів для реалізації проектів з відновлення медичних закладів може також мати додаткову перевагу – це чітке дотримання сучасних критеріїв енергоефективного проектування, інклюзивних вимог, що забезпечить сучасне середовище для надання медичних послуг. «Це поступово дозволить зробити систему надання послуг менш витратною (дасть можливість спрямувати кошти з утримання будівель медичних закладів на пацієнтів), більш екологічною (більш сприятливою для навколишнього середовища) та менш залежною від іноземних енергоносіїв» [21]. Інноваційний підхід до регенерації медичної інфраструктури із залученням

грантового фінансування дає можливість забезпечити об'єднання кількох вимірів ефективності: економічної (зменшення витрат на експлуатацію закладів охорони здоров'я, здешевлення медичних послуг), екологічної (більш екологічний дизайн будівель, зменшення емісії шкідливих сполук у до-вкілля); безпекової (здатність медичного закладу підтримувати власну функціональну спроможність у випадку нестабільного енергопостачання чи інших ускладнень).

ВИСНОВКИ

Зважаючи на гострий дефіцит фінансових ресурсів у публічному секторі економіки в умовах воєнного часу, перспективним джерелом залучення фінансування для потреб соціальної сфери та, зокрема, галузі охорони здоров'я, є гранти. Попри вагоме значення, яке гранти можуть відігравати у фінансуванні розвитку та забезпеченні фінансової безпеки соціальної сфери, їхнє теоретичне обґрунтування у фінансовій науці перебуває на початковому етапі. Еклектизмом відзначаються наукові погляди на сутність, характерні риси та принципи функціонування грантів, їхнє суспільне призначення.

У науковому середовищі сформувались два підходи до розуміння грантів, в основу розмежування яких покладено принцип цілепокладання, тобто зв'язку між обсягом виділених фінансових ресурсів і розумінням кінцевих результатів їхнього використання. Визначальними рисами грантів як джерела фінансового забезпечення проектів розвитку є їхнє цільове призначення, безповоротність та умовно безплатний характер. Однак іманентними ознаками грантів є високий рівень конкуренції за їхнє залучення, посилений контроль за використанням коштів, що передбачає оцінювання поточних та довгострокових результатів грантового фінансування. Специфіка грантів визначається нерозривним їх поєднанням із проектами, оскільки визначальні риси проектів – унікальність, цілеорієнтованість, часові та вартісні обмеження – впливають на параметри грантового фінансування.

В умовах воєнного періоду грантове фінансування може відіграти суттєву роль у фінансовому забезпеченні потреб розвитку соціальної сфери та, зокрема, охорони здоров'я. Воно може сприяти підвищенню рівня доступності медичних послуг та їхньої якості, стимулювати технологічний розвиток медичної галузі та активізацію наукових досліджень медичного спрямування, зміцнення кадрового потенціалу закладів охорони здоров'я тощо. Особливо важливими є можливості використання грантів для забезпечення фінансової

стійкості охорони здоров'я в умовах жорстких бюджетних обмежень та фінансування проектів реєрації зруйнованої медичної інфраструктури.

Перспективи подальших досліджень проблематики використання грантів як джерела фінансування та інструмента фінансової безпеки соціальної сфери передбачають фокусування уваги наукової спільноти на виробленні об'єктивної методики оцінювання ефективності грантового фінансування, вдосконаленні його інституційного забезпечення у контексті зняття бар'єрів для залучення грантових коштів для продукування суспільних благ, зокрема, охорони здоров'я. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Shaw R. P., Wang H., Kress D., Hovig D. Donor and Domestic Financing of Primary Health Care in Low Income Countries. *Health System & Reform*. 2015. Vol. 1. Is. 1. P. 72–88. DOI: <https://doi.org/10.1080/23288604.2014.996413>
2. Kentikelenis A., Ghaffar A., McKee M., Livia Dal Zennaro L. D., Stuckler D. Donor support for Health Policy and Systems Research: barriers to financing and opportunities for overcoming them. *Globalization and Health*. 2022. No. 18. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12992-022-00896-4>
3. Grépin K. A., Pinkstaff C. B., Shroff Z. C., Ghaffar A. Donor funding health policy and systems research in low- and middle-income countries: how much, from where and to whom. *Health Research Policy and Systems*. 2017. No. 15. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12961-017-0224-6>
4. Unsal O., Houston R. R&D grants and medical innovation. *Journal of Economics and Business*. 2024. Vol. 128. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jeconbus.2023.106148>
5. Поплавський П. В. Еволюція та сучасні визначення терміна «грант». *Проблеми економіки*. 2024. № 2 (60). С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-47-52>
6. Кобеля-Звір М. Основні підходи до визначення поняття гранту. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 2. С. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-2-2>
7. Кобеля-Звір М. Я., Звір Ю. В. Основні підходи до класифікації грантів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. № 74. С. 102–107. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1448/1363>
8. Кобеля-Звір М. Я., Звір Ю. В. Грантова підтримка для зміцнення системи охорони здоров'я в Україні: аналіз, перспективи та виклики. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 18. С. 94–105. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/440/410>

9. Горин В. П., Квасниця О. В. Перспективи нарощування фінансових ресурсів закладів охорони здоров'я в умовах війни та поствоєнного відновлення України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 27–33.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.14.27>
10. Длігач А. Зростання податків: тактична перемога чи стратегічна поразка? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/9/716401/>
11. Definition of "grant" // Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/grant>
12. What is a grant? // Grant Professionals Association. URL: <https://grantprofessionals.org/page/what-is-a-grant>
13. What is a grant? // Grant Helper. URL: <https://grant-helper.com.au/insights/what-is-a-grant/>
14. Горин В. П., Карпшин Н. І. Особливості фандрайзингу у публічному секторі економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 16. С. 13–19.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.16.13>
15. Марченко О. В., Сушко Д. О. Методичні рекомендації щодо участі у грантових програмах та курсах. Дніпро : ДДУВС, 2018. 68 с.
16. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2008. 496 с.
17. Основи грантрайтингу та управління проектами в публічній сфері: метод. рек. для органів влади та недерж. орг-цій / В. В. Белявцева та ін. ; за заг. ред. О. В. Кулініча. Харків : Золоті сторінки, 2017. 148 с.
18. Гранти для громадського сектору в охороні здоров'я. URL: <https://www.grantsense.com.ua/blogs/granti-dlya-gromadskogo-sektoru-u-okhoroni-zdorov-ya>
19. Грантова Програма «Відновлення доступу населення до медичної допомоги» (RPC). URL: <https://www.prostir.ua/?grants=hrantova-prohrama-vidnovlennya-dostupu-naselennya-do-medychnoji-dopomohy-rpc>
20. Понад 1900 медзакладів в Україні пошкоджено обстрілами, 226 – зруйновано вщент. Антикризисний медіа-центр. URL: <https://acmc.ua/ponad-1900-medzakladiv-v-ukrayini-poshkodzheno-obstrilamy-226-zrujnovano-vshhent/>
21. Війна може надати додаткового стимулу для повного впровадження реформ системи охорони здоров'я – представник ВООЗ. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/842747.html>
- Dliach, A. "Zrostannia podatkov: taktychna peremoha chy stratehichna porazka?" [Tax Hikes: Tactical Victory or Strategic Defeat?]. <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/9/716401/>
- Grepin, K. A. et al. "Donor funding health policy and systems research in low- and middle-income countries: how much, from where and to whom". *Health Research Policy and Systems*, no. 15 (2017).
DOI: <https://doi.org/10.1186/s12961-017-0224-6>
- "Hrantova Prohrama «Vidnovlennia dostupu naselennia do medychnoi dopomohy» (RPC)" [Grant Program "Restoring Access to Medical Care" (RPC)]. <https://www.prostir.ua/?grants=hrantova-prohrama-vidnovlennya-dostupu-naselennya-do-medychnoji-dopomohy-rpc>
- "Hranty dlia hromadskoho sektoru v okhoroni zdorovia" [Public Sector Grants in Healthcare]. <https://www.grantsense.com.ua/blogs/granti-dlya-gromadskogo-sektoru-u-okhoroni-zdorov-ya>
- Horyn, V. P., and Karpushyn, N. I. "Osoblyvosti fandraizynhu u publichnomu sektori ekonomiky" [Peculiarities of Fundraising in the Public Sector of the Economy]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 16 (2021): 13-19.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.16.13>
- Horyn, V. P., and Kvasnytsia, O. V. "Perspektyvy naroshchuvannia finansovykh resursiv zakladiv okhorony zdorovia v umovakh viiny ta postvoiennoho vidnovlennia Ukrainy" [Prospects for Increasing Financial Resources of Healthcare Institutions in the Context of war and Post-war Reconstruction of Ukraine]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 14 (2023): 27-33.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.14.27>
- Kentikelenis, A. et al. "Donor support for Health Policy and Systems Research: barriers to financing and opportunities for overcoming them". *Globalization and Health*, no. 18 (2022).
DOI: <https://doi.org/10.1186/s12992-022-00896-4>
- Kobelia-Zvir, M. "Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia hrantu" [Main Approaches to Defining the Concept of a Grant]. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovy zhurnal*, no. 2 (2023): 16-21.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-2-2>
- Kobelia-Zvir, M. Ya., and Zvir, Yu. V. "Hrantova pidtrymka dlia zmitsnennia systemy okhorony zdorovia v Ukraini: analiz, perspektyvy ta vyklyky" [Grant Support for Strengthening the Healthcare System in Ukraine: Analysis, Prospects and Challenges]. *Tavriiskiy naukovy visnyk. Seriya : Ekonomika*. 2023. <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/440/410>
- Kobelia-Zvir, M. Ya., and Zvir, Yu. V. "Osnovni pidkhody do klasyfikatsii hrantiv" [Main Approaches to Classifying Grants]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Seriya : Ekonomichni nauky*. 2023. <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1448/1363>
- Marchenko, O. V., and Sushko, D. O. *Metodychni rekomendatsii shchodo uchasti u hrantovykh prohramakh ta*

REFERENCES

- "Definition of "grant"". Collins Dictionary. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/grant>
- Demianyshyn, V. H. *Teoretychna kontseptualizatsiia i praktychna realizatsiia biudzhetnoi doktryny Ukrainy* [Theoretical Conceptualization and Practical Implementation of the Budget Doctrine of Ukraine]. Ternopil: TNEU, 2008.

konkursakh [Methodological Recommendations for Participation in Grant Programs and Competitions]. Dnipro: DDUVS, 2018.

Osnovy hrantraitynhu ta upravlinnia proektamy v publichnii sferi: metod. rek. dlia orhaniv vlady ta nederzh. orh-tsii [Fundamentals of Grant Writing and Project Management in the Public Sector: methodological recommendations for government bodies and non-governmental organizations]. Kharkiv: Zoloti storinky, 2017.

"Ponad 1900 medzakladiv v Ukraini poskodzheno obstrilamy, 226 - zruinovano vshchent" [Over 1,900 Medical Facilities in Ukraine Damaged by Shelling, 226 Completely Destroyed]. Antykrizovyi mediatsentr. <https://acmc.ua/ponad-1900-medzakladiv-v-ukrayini-poskodzheno-obstrilamy-226-zruinovano-vshchent/>

Poplavskiy, P. V. "Evolutsiia ta suchasni vyznachennia termina «hrant»" [Evolution and Modern Definitions of the Term "Grant"]. *Problemy ekonomiky*, no. 2(60) (2024): 47-52.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-47-52>

Shaw, R. P. et al. "Donor and Domestic Financing of Primary Health Care in Low Income Countries". *Health System & Reform*, vol. 1, no. 1 (2015): 72-88.

DOI: <https://doi.org/10.1080/23288604.2014.996413>

Unsal, O., and Houston, R. "R&D grants and medical innovation". *Journal of Economics and Business*, vol. 128 (2024). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jeconbus.2023.106148>

"Viina mozhe nadaty dodatkovoho stymulu dlia povnoho vprovadzhennia reform systemy okhorony zdorovia - predstavnyk VOOZ" [War May Provide Additional Impetus for Full Implementation of Health System Reforms - WHO Representative]. <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/842747.html>

"What is a grant?" Grant Helper. <https://granthelper.com.au/insights/what-is-a-grant/>

"What is a grant?" Grant Professionals Association. <https://grantprofessionals.org/page/what-is-a-grant>

УДК 336.1:352

JEL Classification: H61

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-266-275>

ДЕТЕРМІНАНТИ ЗМІЦЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

© 2025 ЯСЕНЕЦЬКИЙ В. С.

УДК 336.563.1:336.58:614.2

JEL Classification: H61

Ясенецький В. С. Детермінанти зміцнення фінансової спроможності територіальних громад у період післявоєнного відновлення України

Метою статті є виявлення та оцінка основних чинників забезпечення фінансової спроможності територіальної громади, визначення напрямів удосконалення нормативних та адміністративних заходів задля формування фінансової автономії, орієнтованості на сталий розвиток та інвестиційну привабливість регіонів в умовах повоєнної відбудови економіки України. У статті досліджено ключові детермінанти зміцнення фінансової спроможності територіальних громад України у період післявоєнного відновлення. Розглянуто вплив економічних, демографічних, нормативно-правових та інших чинників на формування фінансової спроможності громади. Розглянуто фактори змін у доходах бюджету територіальних громад через інструменти податкової політики та за рахунок бюджетних трансфертів. Окреслено можливі ризики для фінансової спроможності територіальних громад у разі надмірної залежності від таких трансфертів. Розкрито переваги та перспективи гендерного бюджетування у реалізації стратегії регіонального розвитку. Наголошено, що ситуація, яка склалася в Україні за наслідками військової агресії потребує формування ефективних інструментів, спрямованих на забезпечення фінансовими ресурсами територіальних громад з метою відновлення та підтримки найбільш постраждалих регіонів, поновлення людського капіталу, посилення експортних можливостей. Обґрунтовано пропозиції щодо зміцнення фінансової спроможності територіальних громад за рахунок покращення адміністрування місцевих податків, розширення переліку цифрових сервісів у цьому напрямі, більш інтенсивне впровадження гендерного підходу у бюджетний процес, активне залучення громадськості до формування місцевих бюджетів, що сприятиме підвищенню довіри громадян до органів влади. Перспективною подальших досліджень у даному напрямі є підвищення ефективності управління фінансами місцевого самоврядування за рахунок використання сучасних технологій, таких як електронне урядування, задля забезпечення сталого розвитку територіальних громад у період повоєнної відбудови економіки України.

Ключові слова: фінансова спроможність, територіальні громади, місцеві бюджети, податкові та неподаткові надходження, міжбюджетні трансферти, гендерне бюджетування, місцеві податки і збори, післявоєнне відновлення.

Рис.: 3. Бібл.: 14.

Ясенецький Володимир Станіславович – аспірант кафедри публічних фінансів, Державний податковий університет (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08205, Україна)

E-mail: yaseneckiyvladimir@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-8438-768X>